

ОТЗИВ ЗА КНИГАТА „ПСИХОЛОГИЯ НА СИТУАЦИЯТА“ НА ВЛАДИМИР ИЛИЕВ

Пенка Марчева

*Висше техническо училище „Св. св. Кирил и Методий“,
Педагогически колеж – Плевен*

Резюме. Публикацията е кратко представяне на книгата на В. Илиев „Психология на ситуацията“, разкриваща богатата ерудиция на автора, задълбочената му интерпретация и умението за убедителното отстояване на научно мнение. Постепенно, систематично и последователно авторът показва различните аспекти на ситуацията, което превръща книгата в интересна за студенти и преподаватели от различни научни области – психология, педагогика, философия, социология.

Keywords: book review

След книгите „Психология на разговора“ (2002), „Общуването – същност, динамика и развитие“ (2003), „Риск и общуване“ (2004), „Комуникативна култура“ (съавт.) (2006), „Социалното познание – контури на рефлексията“ (2008), „Записки на психолога“ (съавт.) – (2010), докторът по психология Владимир Илиев представя пред научната и студентската общност поредната си монография – „Психология на ситуацията“.

Изследователските търсения на автора са съсредоточени върху „теоретични и практически въпроси относно феномена „ситуация“. Погледът на Владимир Илиев върху ситуацията не се изчерпва с една или друга гледна точка, не се фокусира в търсене на определен аспект, а обхваща широко научно поле. То включва разглеждането на „онтологическа природа“ на ситуацията (част 1), „гносеологически подходи“ при нейното изучаване (част 2), „модели на ситуацията“ (част 3) и параметри и закономерности на „ситуационно обучение“ (част 4).

Още в предговора на книгата си авторът подчертава своя задълбочен, почти четвъртвековен научен интерес към проблематиката, който го насочва към изключително широкото ѝ теоретично проучване. В ретроспективен план неговото начало е свързано с възгледите на гешталтпсихолозите от 20-те години на XX век и „теория на полето“ на К. Lewin от 30-те години, развитието на „интеракционизма“ през 60-те години и идеите на R. Lazarus и D. Magnusson, научните възгледи на Л. Росс и Р. Нисбетт от последната четвърт на миналия век. Към тази кратка ретроспекция се прибавя и изключително богатата

библиография на книгата – 550 заглавия, от които 345 на кирилица и 205 на латиница, доказваща широкото научно поле на изследването на ситуацията, неговата перспективност и, разбира се, научна приложимост. На основата на научните идеи на плеяда знакови имена от областта на философията, психологията, педагогиката, социологията (Б. Ананьев, К. Албрехт, Л., Выготский, М., Каган, К. Lewin, R. Barker, D. Bohm, F. Capra и др.) В. Илиев умело вплита в единна психолого-педагогически ориентирана концепция множество разностранни възгледи, като преодолява риска от механичен синкретизъм. Богатата ерудиция, задълбочената интерпретация и умението за убедително отстояване на научно мнение са основните черти на автора, които изкрystalлизират в съзнанието на читателя.

В предговора на книгата В. Илиев определя метафорично своето отношение към обекта на научните си проучвания: „крепостта ситуация“ има много научни съкровища, които не са наши, но които ще съхраняваме добросъвестно“ (Илиев, В., 2013: 13). Постепенно, систематично и последователно авторът разкрива различните аспекти на този „феномен“, превръща книгата си в интересна за студенти и преподаватели от посочените вече различни научни области.

Особен интерес представлява разглеждането и определянето на същността на ситуационното обучение (Глава 13), което според автора има както научни, така и практически основания. Той не отхвърля идеите на традиционното обучение, но към тях добавя един мощен и „съобразен с потребностите на хората инструментариум“. (Илиев, 2013: 407).

Разгледано през призмата на системния подход, приложен и по отношение на ситуацията като научен обект, ситуационното обучение е разкрито и като специфика, и като организация. Според В. Илиев придобиването на знания при различни обстоятелства създава възможност за разглеждането на ситуацията в различни аспекти, предполагащи различни „режими“, чрез които личността стига до конкретно познание – чрез опит (Илиев, В., 2013: 409), чрез преживяване (Илиев, В., 2013: 411), чрез контекст (Илиев, В., 2013: 413). Потенциалът на ситуационното обучение е разкрит в четири аспекта – генетичен, структурен, функционален и динамичен, които са взаимно обусловени. Всеки от тях авторът характеризира ясно и конкретно.

Като видове на ситуационно обучение В. Илиев определя:

- проблемно-ситуационното обучение, способстващо за активизиране на творческото мислене и изследователската дейност на обучаемия;
- метода на конкретните ситуации (case study), причисляван към интерактивните методи, свързан с включване на обучаваните в активна и насочвана индивидуална и груповая дейност по решаване на сложни конкретни ситуации, които са в някаква степен аналог на реалността;
- игрово обучение, развиващо се на основата на конкретна ситуация, чрез която се разгръщат определени ролеви действия и отношения;

– имитационно и симулационно обучение, разгледани в група, тъй като „... и при двата вида се създава определена ситуация, която има ролята на модел за извършване в нея на обучителни процедури“ (Илиев, В., 2013: 430).

Цялата глава 14 е посветена на реализацията на ситуационното обучение, което я прави особено стойностна от практическа гледна точка. Организацията и планирането, подготовката, провеждането, управлението на ситуационното обучение са разкрити в практико-приложен план, което още веднъж доказва полезността на книгата както за преподаватели, така и студенти.

В. Илиев заявява себе си като перспективен автор, притежаващ уменията да проектира, организира и осъществява интердисциплинарно, научно-теоретично изследване.

Стилът и речта му са прецизни и осигуряват четивност на заинтересуваната аудитория.

ЛИТЕРАТУРА

Илиев, В. (2013). *Психология на ситуацията*. София: „Авангард Прима“, ISBN:978-619-160-086-1

REVIEW OF THE BOOK „THE PSYCHOLOGY OF THE SITUATION“, VLADIMIR ILIEV

Abstract. The current publication is a short presentation of V. Iliev's book „Psychology of the situation“. This book reveals the rich erudition of the author, his thorough interpretation and skill for persuasive defending for his scientific opinion. Gradually, systematically and consecutively the author discloses different aspects of the situation. He makes the book interesting for students and teachers from various scientific areas - psychology, pedagogy, philosophy, sociology.

Assoc. Prof. Penka Marcheva Ph D

College of Pedagogy – Pleven / University of Veliko Turnovo
Veliko Turnovo, Bulgaria

✉ e-mail: penka_mar4eva@abv.bg